บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง "โครงสร้างตลาดและพฤติกรรมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์หลังมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของความเป็นเจ้าของ(Composition Ownership)ระหว่างปี2540 ถึงปี 2550 " มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพรวมของโครงสร้างตลาดของธนาคารพาณิชย์ในช่วงดังกล่าว เปรียบเทียบกับโครงสร้างตลาดของธนาคารพาณิชย์ ในช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจโดยใช้โครงสร้างตลาดของธนาคารพาณิชย์ปี 2537เป็นตัวแทน และใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ โดยวัดระดับการผูกขาดของตลาดจากอัตราส่วนของการกระจุกตัวของ ปริมาณเงินให้สินเชื่อ สินทรัพย์ และปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ตลอดจนศึกษาถึง ลักษณะสินค้าและบริการที่ขายในตลาดและอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด นอกจากนี้ยังศึกษาถึงพฤติกรรมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์โดยรวม ระหว่างปี 2540–2550 โดยเปรียบเทียบกับพฤติกรรมการแข่งขันในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ทั้งด้านราคาและด้านที่มิใช่ราคา และศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์หลังมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของความเป็นเจ้าของ โดยศึกษาเฉพาะธนาคารพาณิชย์ที่ยังเปิดดำเนินการอยู่ในปี2550 และใช้วิธีการศึกษาในเชิงคุณภาพ เปรียบเทียบการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เป็น 2 ช่วงเวลาคือ ช่วงก่อนและหลังมีการเปลี่ยนแปลงฯ โดยพิจารณาด้านความสามารถในการทำกำไร สัดส่วนและแหล่งที่มาของรายได้ ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ การนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารการเงินต่างๆที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา โครงสร้างตลาดธนาคารพาณิชย์ ระหว่างปี2540-2550 เปรียบเทียบกับโครงสร้างตลาดธนาคารพาณิชย์ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ด้านเงินฝาก , เงินให้สินเชื่อ และสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ โดยใช้อัตราการกระจุกตัว (Concentration ratio) และ ดัชนี Herfindahl Summary Index (H) เป็นเครื่องมือในการวัดโครงสร้างตลาด พบว่า ค่า CR_3 ของปริมาณเงินฝาก เงินให้สินเชื่อและปริมาณสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ระหว่างปี2540-2550 โดยเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.46 -0.51 และค่า CR_5 ของปริมาณเงินฝาก เงินให้สินเชื่อและปริมาณสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ระหว่างปี2540-2550 โดยเฉลี่ย มีค่าอยู่ระหว่าง 0.64-0.75 แสดงว่าโครงสร้างตลาดของธนาคารพาณิชย์ เป็นตลาดผู้ขาย**น้อยราย** เนื่องจากมีอัตราการกระจุกตัวของหน่วยธุรกิจใหญ่ที่สุดสามหน่วย และห้าหน่วย อยู่ที่ระดับร้อยละ50 และร้อยละ60–75 ตามลำดับ โดยอำนาจตลาดยังคงตกอยู่กับธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่เพียงไม่กี่รายและเป็นธนาคารพาณิชย์ไทย นอกจากนี้ค่า Herfindahl Summary Index ที่ได้จากการศึกษา พบว่า มีระดับที่ใกล้เคียงและ

มีแนวโน้มเข้าหาค่า Herfindahl Summary Index ของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ แสดงว่า ภายใต้โครงสร้างตลาดแบบตลาดผู้ขายน้อยราย ธนาคารพาณิชย์มีการกระจุกตัวของเงินฝาก เงินให้สินเชื่อ และสินทรัพย์สูง และธนาคารพาณิชย์เองยังมีการแข่งขันกันภายในกลุ่มสูงด้วย เนื่องจากค่า Herfindahl Summary Index (ค่าH)ของธนาคารพาณิชย์ที่ได้จากการศึกษามีแนวโน้มเข้าหาค่าH ของตลาดแข่งขันสมบูรณ์สะท้อนให้เห็นว่า ธนาคารพาณิชย์แต่ละธนาคารยังมีการแข่งขันกันเองอยู่ เช่น มีการแข่งขันในการขยายธุรกิจ การให้บริการทางการเงินและสินเชื่อ เป็นต้น ในส่วนของลักษณะสินค้าและบริการของธนาคารพาณิชย์นั้น ธนาคารพาณิชย์มีบริการทางการเงินที่คล้ายคลึงกัน เช่น บริการด้านเงินฝาก บริการด้านสินเชื่อ บริการโอนเงิน บริการด้านต่างประเทศ บริการพิเศษอื่นๆ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความสามารถในการแข่งขันด้านบริการ และการเข้าถึงบริการทางการเงินของลูกค้า รวมถึงยังคงมีอุปสรรคในการเข้าตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่ โดยเฉพาะสาขาธนาคารต่างประเทศ

การศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ด้านราคาและไม่ใช่ราคา ในครั้งนี้พบว่า ปัจจุบันแหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ร้อยละ70 -75 มาจากการระดมเงินฝากภายในประเทศ ที่เหลือร้อยละ30 มาจากหนี้สินและส่วนทุน เนื่องจากหลังวิกฤตเศรษฐกิจเป็นต้นมาสัดส่วนเงินกู้ยืมจากต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ลดลงจากเดิมร้อยละ84 เหลือเพียงร้อยละ14 ส่งผลให้ต้นทุนทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งวัดจากอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์จ่ายออกไป โดยลดลงจากเดิมปี2537อัตราร้อยละ11ต่อปี เหลือเพียงอัตราร้อยละ 3.04 ต่อปี ในปี 2550 จึงทำให้ต้นทุนทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ลดลงจากอดีต ส่วนการขยายตัวของธนาคารพาณิชย์นั้นพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องในทิศทางเดียวกันกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (ค่าSpread)โดยเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ ระหว่างปี 2540 -2550 กลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี2537 จากเดิมร้อยละ 2.50 ต่อปี เป็นร้อยละ 5.58 ต่อปี เนื่องจากการพิจารณาสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์หลังวิกฤตเศรษฐกิจ คำนึงถึงความเสี่ยงของลูกหนี้ตามความสามารถในการชำระหนี้ สะท้อนออกมาในรูปของประเภทของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MOR MRR หรือ MLR) และมีการปรับอัตราดอกเบี้ยขึ้นหรือลงตามผู้นำตลาดในขณะนั้น โดยไม่ให้เกินกว่าระดับเพดานดอกเบี้ยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด จึงทำให้มีการแข่งขันด้านราคาของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลดลงประกอบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในปัจจุบันมีแนวโน้มลดลงตามสภาพคล่องในระบบ จึงทำให้ค่า Spread นั้นสูงขึ้น ส่วนการเติบโตของรายได้จากค่าธรรมเนียมก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยรายได้

หลักของธนาคารพาณิชย์ร้อยละ 78-80 ยังคงเป็นรายได้จากดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อ และไม่เปลี่ยนแปลงจากอดีต

ผลการศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของการเป็นเจ้าของ พบว่า ความชำนาญและความถนัดในธุรกิจเดิมของเจ้าหรือผู้ถือหุ้นหลักรายใหม่ มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ในส่วนของความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์นั้นจะมีมากขึ้นหรือน้อยลง ขึ้นอยู่กับการบริหารต้นทุนทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ และนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้นเป็นสำคัญเพราะเป็นปัจจัยหลักที่กระทบต่อค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะกระทบต่อผลกำไรจากการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในรอบบัญชีนั้นๆ นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์เองยังคงมีการแข่งขันกันเองทั้งด้านราคา และไม่ใช่ราคา เพื่อให้บริการแก่ลูกค้าและพยายามรักษาส่วนแบ่งตลาดของตนเองไว้ โดยธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ยังคงมีโอกาสที่ดีกว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีความพร้อมในการที่จะขยายตัวทางธุรกิจและเพิ่มช่องทางในการให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าได้ดีกว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก